

NASTAVNO-NAUČNOM VEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA U NIŠU

Odlukom Nastavno-naučnog veća Filozofskog fakulteta u Nišu, Broj: 114/1-16-4-01, 12. aprila 2023. godine imenovana sam za recenzentkinju monografije SOCIOLOŠKO ČITANJE GRADSKOG TEKSTA čije su autorke doc. dr Jelena Božilović i prof. dr Jelena Petković.

Knjiga *Sociološko čitanje gradskog teksta* autorki Jelena Božilović i Jelene Petković predstavlja značaj doprinos sociologiji grada i sociologiji kulture. Knjiga se sastoji iz pet poglavlja, predgovora, uvoda, zaključka, spiska literature, registra imena i beleške o autorkama. Poglavlja u prvom delu knjige sadrže teorijsko razmatranje relevantnih pojmova za proučavanje imenovanja ulica, dok drugi deo knjige obuhvata primenu teorijskog okvira u sociološkoj analizi gradskih ulica u Gradu Nišu.

Razvijen teorijski okvir proučavanja imena ulica, polazi od šire perspektive oslanjajući se na teorijske pristupe razmatranja odnosa društva i prostora. Autorke slede klasifikaciju socioloških pristupa koji se bave društvenom dimenzijom materijalnih struktura, arhitekture i izgrađenog okruženja koju je ponudila Stits. Ova klasifikacija je formirana na osnovu shvatanja da li su materijalne (prostorne) strukture društva autonomni društveni činioци, i šta je predmet sociološke analize u odnosu izgrađene sredine i društva. Prva grupa teorija, materijalne elemente društva posmatra kao njegov odraz ili ogledalo, oni su stoga eksternalizovane društvene činjenice. Fizičke strukture imaju kohezivnu funkciju u društvu jer su postojane, statične i pasivne, i kao takve nisu lako podložne društvenim promenama. Prostor i materijalne strukture tako ne poseduju potencijal za transformaciju društva. Kao predstavnici ove struje navode se Dirken i Marks. Druga grupa teorija sledi veberijansku *tradiciju* prema kojoj materijalne strukture ne predstavljaju puku refleksiju društva. Sociologija treba da se usmerava na proučavanje mnogih značenja koja materijalnim strukturama pripisuju različite društvene grupe. Naime, materijalne strukture predstavljaju dinamično polje kompleksnih relacija unutar koga se značenja stvaraju ali i ih neprekidno interpretiraju različite, i suprotstavljene društvene grupe. Materijalne strukture nisu nosilac jednog fiksiranog i nepromenljivog značenja iako kao fizički elementi imaju stabilnost i trajanje, one su u simboličkom i interpretativnom smislu promenljive. Predstavnici simboličkog interakcionizma, ali i teorije o prostoru Pjera Burdijea i Mišela Fukoa spadaju u ovu grupu teorija. Sledeća grupa teorija polazi od stava da materijalne i prostorane strukture mogu biti samostalni akteri koji proizvode društvene efekte. Laturova teorija akter-mreže kao društvene aktere ne prepoznaje samo ljude, već i objekti (stvari i strukture) imaju potencijal za aktivno delovanje i mogu ostavrivati uticaj na društvo. Aktant tako može biti pojava iz prirodnog ili tehničkog okruženja, kao što su prostorno-materijalni objekti, arhitektura, mašine, tekstovi, itd. Autorke kao relevante za predmet proučavanja izdvajaju i ideje Lefevra i Sodže.

U knjizi se fenomenu imenovanja ulica polazi od sledećih socioloških i antropoloških koncepata: kolektivna memorija, kultura sećanja (pamćenja), identitet grada, gradski tekst i urbana memorija. Autorke iscrpno analiziraju sve navedene relevantne koncepte koji se koriste u razumevanju imenovanja ulica. Takođe, razmatraju i političko-ideološku dimenziju imena ulica, kulturnu dimenziju i rodnu dimenziju imena ulica, koje su nezaobilazne za celovito razumevanje ovog složenog procesa i njegovih posledica.

Pored razvijenog teorijskog okvira posebnu vrednost knjige predstavlja analiza imenovanja i preimenovanja gradskih ulica u postsocijalističkom društvu, studija slučaja Grada Niša, kojoj je posvećen drugi deo knjige. Ciljevi istraživanja su: a) prikaz socioistorijskog, ideološkog i kulturnog profila Grada Niša – analizira se i promena odonima u postsocijalističkom periodu (1992-2020); b) utvrđivanje osnovnih karakteristika i kriterijuma imenovanja i preimenovanja ulica u tom periodu; c) prikaz odonima Grada Niša. U skladu sa postavljenim teorijskim okvirom u knjizi se analiziraju političko-ideološka, rodna i kulturna perspektiva imenovanja i preimenovanja ulica u postsocijalizmu.

Božilović i Petković analiziraju sekundarne izvore podataka o nazivima ulica: publikaciju Ulice i trgovi Grada Niša (Станисављевић, Димитријевић, 2018) i Odluku o utvrđivanju naziva ulica i zaseoka na teritoriji Grada Niša („Sl. list grada Niša“, br. 64/2019 i 3/2020); koriste i podatke Adresnog registra Republičkog geodetskog zavoda Republike Srbije, Službe biračkih spiskova Gradske uprave Grada Niša i Plan grada Niša iz 2017. godine. Uzorak čine 1683 ulice gradskih i prigradskih naselja Grada Niša. Autorke su klasifikovale odonime u sledećih šest kategorija: Geografski predeli i priroda, Socijalizam, Nesocijalistička istorija, Kultura, Religija i Ostalo. Nakon temeljne analize imena ulica i navedenih dimenzija autorke zaključuju da i imena ulica u gradu Nišu odražavaju „nehomogenost, nekonzistenciju i konfuziju u pogledu vrednosti i formulisanja jasne politike sećanja“ što su već pokazala prethodna istraživanja ove teme u Srbiji. Takođe, autorke postavljaju i pitanja kojim bi trebalo da se bave buduća istraživanja odonima.

Polazeći od svega napred navedenog, zadovoljstvo mi je da izdavaču preporučim objavljivanje knjige SOCIOLOŠKO ČITANJE GRADSKOG TEKSTA čije su autorke doc. dr Jelena Božilović i prof. dr Jelena Petković.

Beograd

19. maj 2023.

dr Vera Backović, vanredna profesorka

Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet